

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovolijo pošiljati (frankirani) vredništvu (Reiserstrasse 8), naročnine, oglasila in reklamacije pa založništvu: tiskarju J. Leonu v Mariboru. — Za oglasila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 10 kr.

Ukaz ministra za uk in bogočastje

z 12. februvarija 1884. l. štev. 23.122,

glede zmanjšanja pisarij pri ljudskih šolah in prenaredbe nekaterih dotičnih določeb učnega reda z 20. avgusta 1870. l. štev. 7648.

Od različnih strani se ponavljajo pritožbe, da so šolski voditelji in učitelji ljudskih šol s pisarijami preobloženi. Ker je ta napaka pripravna, opovirati učitelje v njihovi vzgojevalni in poučevalni delavnosti, za katero so v prvi vrsti postavljeni, tako pozivljam šolske oblasti, da obstoječe uredbe, glede opravljanje uradnih pisarij pri splošnih ljudskih in meščanskih šolah, kakor dotične obrazke (formulare) pregledajo in pri tem ko pri vsaki prihodnji priložnosti pazijo na to, da se nebistvene pisarije odstranijo, neobhodno potrebne pa kolikor mogoče olajšajo.

Spreminjevaje nekatere določbe učnega reda z 20. avgusta 1870. l. štev. 7648 zaukažem v pospeševanje tega smotra to le:

1. V šolsko maticeo (Schulmatrik) se imajo vpisati ne le šolo obiskajoči, ampak vsi otroci šolske starosti, ki prebivajo v šolski občini.

Šolska matica naj se ne vodi pri posameznih šolah, ampak od krajnega šolskega sveta, sploh po tistih osebah, katerih dolžnost je otroke šolske starosti v razvidu imeti (§§. 1 in 33 učen. reda).

2. Razrednica in tednica (§§. 6 in 33 učen. reda) imate se pod imenom razrednica v en opravični spisek (Amtschrift) spojiti, in se imajo tukaj vzlasti šolske zamude vsakega poldneva ter obravnavana učna snov vsakega tedna, kakor šolske naloge zabilježevati.

3. Šolskega obiskovanja v zapisnikih (Katalog), šolskih naznanilih, spričevalih itd. ni treba zaznamovati z besedami (§. 20 učen. reda), ampak ima se le število zamujenih opravičenih in neopravičenih šolskih poldnevov izkazati.

4. Odpustne knjige (Entlassungsbuch — §. 18. učen. reda) imajo odpasti. Odpust otroka ima se v šolski matici in v zapisniku zaznamovati. V šolski zapisnik se imajo zabilježiti tudi zadnji redi, ki so se v odpustniceo (Entlassungszeugniss) zapisali.

Izidi odpustnih preizkušenj z zasebnimi (privatnimi) učenci (§. 16 učen. reda) se imajo v zapisniku višjega razreda dotičnega leta zabilježiti.

5. Kot šolska spričevala (Frequentationszeugnisse), vzlasti kadar otrok iz ene v drugo šolo prestopi, imajo se izročiti šolska naznanila (Schulnachrichten); namen take izročbe se ima na njih in v šolskem zapisniku razkazati (§. 66 učn. reda.)

Kako laži in tatvini v okom priti in ji izmed učeče mladine iztrebiti.

Kdor ima z odgojo opraviti, ima vedno priložnost opazovati tudi senčne strani otročje npravnosti, kajti pregrešne navade in pogubonosne strasti najdejo le pogostokrat že pot tudi med učečo se mladino. Tukaj cimijo in koreninijo v marsikaterem otroškem sreču in se razvijajo in širijo do popolnega npravnstvenega propada, ako vzgojitelj v svojem neutrudljivem delovanju ne zadene v pravem času zdatnega sredstva, s katerim jim podveže korenine in zaduši rast.

Ena teh, za posameznega in vesoljstvo pogubonosnih napak je grda laž, ki se mladini prepogosto in tako rano vgnjezdi, kakor da je z malim lažnivim bitjem bila rojena in se s tistim, ja še hitreje, razvija.

Druga žalibog ravno tako prepogosto nahajajoča se pregrešna razvada je: tatvina, izmikanje tujih reči, preziranje: „kaj mojega, kaj tvojega“. Ta gnjusobna napaka človeštva, ki se pri njej vgodnih okoliščinah kmalo v strast spremeni, je sestra prve, ker se navadno nahajate skupno v enem in tistem nenpravnem bitju. „Kdor laže tudi rad krade“, veli še stari pregovor.

Vzgojitelj naj toraj zvesto čuje čez gojence svoje, ter naj se poslužuje vseh mogočih pripomočkov, da mladež teh pogubonosnih razvad obvaruje in jo že zasajenih bodočih rastlik očedi in ozdravi. Naj gojence svoje enakomerno in neutrudno goji in nagiblje k resnico- in pravicoljubju, katero je nepopačenim otrokom itak po naravi lastno, pa po enostranski, nerazumni, vzgoji starišev zadušeno.

Da pa zamore učitelj zadeti pravo sredstvo, s katerim bo prišel razširjanju te ali one nenpravnosti v okom, treba mu, poznati vir in tudi namen iz kojega pregreha izvira,

Zoper resnicoljubje pregrešijo se otroci na razni način. Nekteri lažejo iz šale, lahkomišelnosti ali nerazumnega posnemanja. Te treba podučiti in te grde napake odvaditi. Spet drugi zlažejo se navlaš iz hudobije, nevošljivosti, ja celo iz sovraštva. Tem naj se zaupanje odreče, dokler se ne poboljšajo in vsaki prestop zoper resnico naj se strogo graja in kaznuje. Lažnjiveu iz navade treba dokazovati, da zaupanje in poštenje, ki se opira na laž, ne obstane in da le z resnico si zamore človek pridobiti pravo poštenje in stanovitno veljavo. „Laž ima kratke noge“.

Je otrok nagnjen lagati iz sramožljivosti in častičutstva, naj se ne izprahuje v družbi, marveč posamezno, ako je kaj zakrivil, česar bi se moral pred drugimi sramovati. Če ima otrok kaj na vesti, česar se sramuje, išče tisto prikriti posebno tistim, od katerih pričakuje neprizanesljivega kaznovanja zaradi storjenega zla, tembolj če zna, da se zamore s prikritjem prestopka vsem na-

sledkom odtegniti. V enakih slučajih naj bo vzgojitelj poln ljubezni in prizanesljivosti do otroka, naj mu da vedeti da mu je edino le na tem ležeče, da se poboljša, nikakor pa, da bi ga kaznoval in se nad njim maščeval.

Če se otrok prvokrat zlaže, naj se strogo ž njim postopa, da se mu ne bo več zljubilo laž ponavljati; naj se mu vzbuja živi stud nad tisto, ki bo pre slabotno dobro voljo otroka podpiral. Sicer se redko prigodi, da bi se otrok še le prvič v šoli učitelju zlagal, nasprotno se nahajajo dostikrat spretneži v tem poslu med malo druhalijo, ki se znajo lagati kakor bi orehe luščil. Iz tega sprevidimo, da se vzgojitelju le samo priložnost ponuja, nad vzgojenci čuti, da grde napake ne ponavljajo in se je s časom odvadijo.

Marsikateri otrok je tako spreten v laži, da se mu nehote čudimo, če začne vrezavati. Ako mu je dana priložnost in mu dajo okolščine povod, razume se izgovarjati s čudovito zgovornostjo. Ni dvomiti, tudi ne storimo krivice ako sklepamo, da se je v tem nesrečnem poslu na domu do dobrega izučil in čestokrat poskušnje v laži srečno izvršil. Pri takem otroku je treba neprizanesljive resnobe in neutrudljivega nadzorovanja, da ga dovedemo do spoznanja ostudnosti te grde pregrehe in do resnicoljubja.

Če je naloga važna, vepiti otrokom resnicoljubje v sree, je preimeditna in neobhodno potrebna tudi skrb jim vsaditi pravicoljubje, ki jih bo spremljalo po vseh potih in pri vseh dogodjajih zemeljskega življenja. Saj je pravicoljubje ena izmed najlepših in najpotrebnejih čednosti posameznega, ki veže vesoljstvo v srečno celoto. Kdor se pregreši zoper pravico, ne podkaplje samo svoje npravnosti ogromno, marveč dela nesrečne tudi sodruge, kojih lasti se dotikuje s svojimi tatinskimi rokami. Ta pač pozabi na izrek našega Zveličarja: „Kar koli hočete da bi vam drugi storili, storite jim tudi vi!“

Zoper pravicoljubje se otroci posebno radi spozabijo in pregreše. Nekateri najdene reči obdržujejo, drugi starišem izmikajo ali kradejo sadje in druge če tudi neznatne reči, češ saj to je majhna reč, ter se tako po malem razvadijo; ja še celo goljufajo in na vse mogoče načine škodujejo lasti bližnjega. V takih slučajih je treba stroge pozornosti, kajti „iz malega raste veliko“. — Neznatni prestopki vgladijo sčasoma pot razburjenim strastim, ako se jim o pravem času v okom ne pride.

Akoravno je tatvina sad izvanredno slabe vzgoje, prigodi se vendar, da se tudi otroci omikanih starišev tiste privadijo. Navadno so krive tega prenežne matere, ki svoje male privadijo sladkosnedosti, jim podtikajo nepotrebne reči ja celo denarje in to še brez vesti in volje očetov, ter s tem povzročijo, da začnejo otroci sčasoma očetu in materi resnico prikrivati, se lagati in naposled skrivoma jemati.

Zopet drugi otroci izmičejo ne toliko iz sladkosnednosti in vžitja, marveč iz same razvade. Dovolj jim je, da le kradejo, ker se jim srečen iztek zvitega djanja dopada. Spet drugi imajo močen pohlep do imetja vsakoršnih reči in tako rekoč koporné po vsaki še tako neznatni reči bližnjega in ne mirujejo, dokler kaj ne dobe, naj ima kaj vrednosti v sebi ali ne.

So otroci, ki iz same dobrohotnosti zmikajo svojim starišem, da bi s tem drugim pomagali, dela usmiljenja skazovali. Tukaj naj bo vzgojitelj previden sicer ne preojster, da bi nagnjenje bližnjemu dobro storiti iz srea otroškega ne

izruč, vendar reprimandabilen. Naj strogo graja na krivični način storjeno dobro in podučí, da krivično blago bližnjemu pomagati ne more, pa tudi njemu ne zasluženja pridobiti pred vsegavedejočim in neskončno pravičnim Bogom.

Vzgojitelj naj bo toraj pazen v vsakem oziru. Če je zapazil da ima katero garjevo ovco med svojo čedo, ki je tako pogubonosno razvado že seboj v šolo prinesla, naj skrbi, da ji sveti strah do imetja tuje lasti v srce veepi in naj si je še tako neznatna. Naj vodi do prepričanja, da krivično imetje koristiti ne more, pač pa je v stanu vzeti človeku neprecenljivi mir vesti, ga pripeljati v največo časno in večno nesrečo. Vzgojitelj stori dobro, ako pri vsaki priložnosti povdarja velikost hudobije in ostudnosti vsake krivice, ki se toraj pod nobenim pogojem storiti ne sme.

Naj tare pri gojencih svojih nadalje strastno hrepenenje po imetju raznovrstnih reči, ki človeka prerado zapelje do krivice, tatvine in goljufije.

Vzgojitelj nežnega spola naj posebno in neprizanesljivo premaguje nagon do nečimernosti in sebičnosti z besedo in djanjem.

Žalibog, da imamo med stariši posebno v nižjih krogih družbe — več takih, ki ne razločujejo med tujim blagom, zmikajo poljske prideljke, sadje, drva i. t. d. in to v pričo lastnih otrok, ki jih kmalo nasledujejo, ter začnejo enako roditeljem prinašati vsakovrsne reči domov. Ne dolgo, postane iz takega otroka, spreten tatič, oziroma tatica. Če tak otrok pride med druge otroke nepoznan in neopazovan, seznaní se hitro tudi tukaj s pripomočki, kako si prilastiti reči svojih součencev na skrivnem. In kako težko je takemu predrznežu v okom priti! Zdaj zmanjka peresa, zdaj zvezka, kruha ali denarja med učenci, pa tako skrivno, kakor bi se reč v tla pogreznila. In če ga slednjič vendar zaslediš, takoj je sestra tatvine, ostudna laž k pomoči. Če mu laž ne zdá, obljubuje mater ali očeta za pričo pripeljati, ki bosta dokazala, kako je nedolžen, da nikdar ni najmanjše reči ukradel, še kaj takega mislil ni! — V tem slučaju ni dvomiti, da se oče in mati zanj potegneta, saj sta že morda marsikaj uporabila ali skrila, kar je mladi tatič domov prinesel.

Kaj naj v tem slučaju vzgojitelj stori, da spolni dolžnost svojega važnega poklica? — Dom, to je oče in mati, ločila sta se od njega v tem prevažnem trenutku, ko gre nesrečnega otroka nravnega propada rešiti; ja še nasprotujeta mu, ter potezujeta se za popačenega otroka! — Vzgojitelj naj ga strogo nadzoruje; če se je ypričo drugih pregrešil, naj ga tudi od součencev nadzorovati pusti, da mu prikrati vsako priložnost do tatvine saj v šoli. Naj se mu zaupanje odreče, katero sicer v pravičnega stavimo! Če se hudobija vkljub temu ponavlja, naj bo zločin pred učiteljstvom in součenci, to je očitno grajan in primerno kaznovan. Tukaj pa gre paziti, da si morda kak drugi otrok na ime kaznovanega tatiča ne začne prilastovati tujih reči.

Pred vsem pa, kar se vzboljšanje nravno propalih otrok storiti zamore, je najzdatniši pripomoček, da se jim budi, goji in požlahtnjuje vest. Poslednje obravnavati ni bil moj namen. Toliko omenim: da negrajani in nekaznovani prestopki iz zlobe, vodijo k brezvestnosti, k trdovatni neposlušnosti božjih in državnih postav, da popolne nenravnosti.

Senčica.

Dišeča vijolica.

(*Viola odorata*.)

Kaj pa ti sama tukaj stojiš
Cvetica krasna, cvetice mila?

— — — — —
Družbi veseli lice zakrivaš,

— — — — —
V hiši mrazotni tukaj prebivaš.

Meseca marca 21. dan je minol. Mrzli zimski vetrovi so večinoma potihnili in jel je pihljati pohleven in topel jug ter brusiti sneg po gorah in dolinah. Najprej ga je poglodal tam na solnčnem brdu, kjer ga je že solnce poprej dalje časa lizalo. Jedva pa je izginil sneg z brda, že se prikažejo tam prve spomladanske cvetice, med njimi lepo modra, dišeča vijolica, človeku najbolj priljubljena oznanovalka vesele vigredi.

Komu ne zaigra veselja srce, ko vidi prvo vijolico? In zakaj bi mu ne, saj mu cvetičica glasno oznanuje:

Sijati pomlad je začela,
Gorkoti umika se mraz,
Vsa zemlja je zopet vesela,
Veseli je človeški obraz.

Vijolico prištevamo takozvanim dolgoletnim ali vztrajnim, t. j. takim zeliščem, katera dobe v zemlji, ako se enkrat zasejejo, lesnato steblo (rhizom), koje rastlino poedinko (rastlinski individuij) po več let v življenju zdrže, kajti korenike — tako se namreč zovejo ta lesnata, podzemeljska stebila — v jeseni ne vsahnejo, nego prezimijo. V prihodnji spomladi (včasih že v jeseni) poženejo korenike listke in popke, rastlina cveti, obrodi plod, in nadzemeljski, zeljnati deli se posuše, a korenika ostane v življenju in o svojem času z nova poganja. Tako je to tudi pri vijolici. Njena precej dolga, večidel v zemlji zakopana in s koreninicami posajena korenika prezimuje in se vsako vigrad k novemu življenju prebudi.

Že prej, ko se začne vegetacija, opazujemo na prednem koncu korenike razun lanskih, velih in na pol suhih listov kôpico sedečih, t. j. brezpeceljnih lističev, kateri so tanki kakor papir. Izmed teh listkov — zovejo se prilistki — pribodejo po pričenši se vegetaciji pravi, pecljati listki in popki prihodnjim „vijolicam“. Čemu pa so neki ovi papirasti listki; so li brez vsega pomena? Nikakor ne. Modri stvarnik sploh ni postavil ničesar v svet, kar bi ne imelo svoje odmerjene naloge, svojega določenega opravila, in tudi ti lističi niso brez pomena.

Cvetni popki in začetki pravih listov, — prenežne in proti mrazu zelo občutljive stvarice, — se namreč prikažejo v vseh svojih bistvenih delih na rastlini že v jeseni. Da jih ostra zima ne ugonobi, obdal jih je premodri stvarnik z onimi papirastimi, proti mrazu malo občutljivimi listki, kateri je po-

krivajo ter varujejo umornih upljivov zimskih sil. Kdo bi ne občudoval brezkončne modrosti božje!

Cvetni popki in listi imajo v svoji „zimski hišici“ zelo kratke peelje. Listna ploskev zvita je v 2 stranska valčka, katera se ob srednji listni žili drug drugega dotika. V tej stopinji svojega razvoja prebijejo ti deli sovražno jim zimo. Ko pa prične solnce topljeje sijati ter sneg kopneti, začno se stezati in spenjati in kmalu jim je zimska hišica pretesna. Proderejo ji streho na slemenu in hrepene navzgor. Peelji postajajo daljši in daljši, ploskve se odvijajo, popki se odpro in vijolica se nam pokaže v svoji prazni obleki. Pa nekoliko dremotna je še in plaho gleda okoli sebe. Ne upa se še prav izmed suhe trave kviško, kajti ona dobro ve, — — —

Nevarno da brije črez njivo in trato včasih še veter hladan,
Prijetno po brdih še solnce vedno ne sije;
Za hribom se hrib še vzdiguje snežan.

Še le potem, ko je spomlad popolnoma premagala ostro zimo in jo zapodila taj gori na visoke planine, vzdigne se vijolica iz varnega zavetja in se začne prosto razvijati ter na vse strani širiti. Tam, kjer je lukala v zgodni spomladi osamljena modričica iz šopka suhe trave, najdeš pozneje košat grmič s celim šopkom priljubljenih vijolic, razširjajočih svojo vonjavo krog in krog.

Vijolica je izgled pohlevnosti in ponižnosti. Tako lepa in nežna, vsa polna prijetne dišave in vendar skrita v samoti prebiva, ne žele si niti družbe, niti časti, niti slave. Le ena sestra se je bila nekdaj izneverila svojemu stanu in rodu. Tiha samota ji ni bila več všeč, hotela je na visoke gore, da bi dalje okoli po svetu videla, več zvedela in več veljala. A huda kazen je zadela prevzetno izneverko. Poslušajmo, kaj nam slavni vladika Slomšek pripoveduje o nezvesti vijolici:

Vijol'ca je v dolini stala,
Po polju žlahen duh dajala,
Pa stan prenizek se ji zdi;
Na više priti si želi.

Vijolica se je preselila
Na solnčen holmec posadila;
„Po svetu bom zdaj gledala,
Po širokem lahko dišala.“

Na holmci ji je zamrzelo:
„Na hribu tam bo bolj veselo;
Tam vidi se okol povesod!“
Tak' misli ino gre od tod.

Veselo tu ji solnce sije,
Po lici zdrava sapa brije;
Pa še zadost' visoko ni,
Na gore taj jo veseli.

„Tam vid'la bom po celem svetu
Z nebes kokota čula peti —“
Tak' pravi zdaj vijolica,
Ter se na dolgo pot poda.

Vrh gore težko prisopiha,
Jo ostri sever hudo viha;
Na skali nima posteljce,
Ne najde žejna kaptjice.

Vijol'ca se še ni zagrela,
Jo huda zima že prijela;
Od mraza s'rota se solzi,
In v led se solza spremeni.

Nazaj v dolino je želela,
Pa reva ni moči imela;
Vsa bleda vsahne, obledi,
Na gori s'rota smrt stori.

Ogledajmo vijolični grmič nekoliko drobneje. Z navadnim večalom, pa tudi z neoboroženim očesom zapazimo, ako ga malo napnemo, da je rastlina gosto posajena s kratkimi dlakami, katere na vse strani štrle od rastline. Dolgopeceljati listi leže deloma na tleh, deloma pa stoje bolj ali manje po koncu. Ploskev ima pedobo sreča; njen rob je drobno nazobljen, zobje pa so obrobljeni s kratkimi dlačicami. „Vijolice“ nahajamo v raznih stopinjah svojega razvoja. Nekatere so še v popkih, druge so na pol razcvetene, zopet druge ravno cveto; nekaj pa jih je že odevelo. Vtrgajmo si tako, ki je v polnem cvetu in opazujmo jo. Malo pod uklanjajočim se cvetom zapazimo na peclju 2 majhna, suličasta lističa. Ta sta poprej ovijala cvetni popek ter pomagala ovim papirastim listkom braniti notranje dele hude zime. Zdaj pa, ko

Ne bo ga več mraza,
 Ledu več ne bo;
 Ne bo ga več plaza,
 Vse kaže gorko,

zdaj ni treba nežnemu cvetu več teh lističev, te zimske suknjice; zato jo je slekel in dal od sebe.

V cvetu vijolice razločujemo več delov. Okoli modrega, ali če hočemo, vijoličastega venca (včasih je venec tudi bel) stoji pet zelenih čaščin listkov, ki venec v podobi plitve čaščice obdajajo in kateri so tako priraščeni na cvetišče, da spodnji konce prosto visi navzdol. Venec je sestavljen iz peterih, ne enakoličnih listkov, kar pouzroči, da je cvet nepravilen. Enake podobe sta le zgornja, potem stranska dva lističa; spodnji in slednji pa je večji od drugih in se še odlikuje s tem, da je zadi podaljšan v otel krempelje. Kratki prašniki stoje tesno drug poleg drugega in delajo okoli nizkega pestiča nekakov oklop. Prašnice nosijo na glavi neko čepico, in ko bi je smeli prištevati nežnemu spolu, od vseh bi lahko trdili: pod „haube“ so; a tega ne moremo, kajti akoravno jih je uvrstila slovnica med „ženske“, trdijo naravoslovci, da so prašnice moškega spola.

V pestiču najdemo vse dele, kateri se v njem sploh iščejo. Na dnu cvetišča sedi kroglasta plodnica, na plodnici stoji vrat in konec vrata zapazimo drobno, kljunasto brazdico. — Ni mi treba omenjati, da je plodnica oni del cveta, katera dozori v plod ali sad — pri vijolici v suho glavico z mnogimi semeni — pa to hočem navesti, da pomladne vijolice nikdar plodu ne obrode; in če odračunimo to, da so človeka razveseljevale, tedaj smemo trditi, da ti cvetki niso spolnili svoje naloge v življenju, oni so zastonj živeli, zastonj cveteli. Plodonosni cveti se še le pozneje razvijajo in se že unanje ločijo od prvih, neplodnih: oni so namreč navadno brez venca, najlepšega dela v celem cvetu; in če ga imajo, je nepopolno razvit. Mati narava se pa ve za to neplodovitost prvorojencev vijoličnih odškodovati.

V pozni pomladi ali v početku poletja namreč požene korenika na prednem koncu nekaj tankih in šibkih mladik, katere naglo rastejo in se kakor deževnice taj po tleh spenjajo. Na določenih mestih dobe te vitke mladike korenine. Kmalu potem se ločijo od grmiča in vsaka zraste v samostalno

rastlino. Na ta način je povrnila rastlina materi naravi dolg, katerega so napravili njeni prvorojenci. Odcepanje in okoreninenje ovih mladik (se ve da tudi zasejanje po semenu) pouzroči, da nahajamo včasih cele trate dišečih vijolic. Zakaj da ostanejo prvi pomladanski cveti brez ploda, se prav za prav ne ve. Znabiti da se spolni organi vsled neugodnih vremenskih razmer ne morejo popolnoma razviti, mogoče pa tudi, da še v tem času žuželke ne letajo, ki bi oplodo posredile, kajti pri nekterih vijolicah, kakor n. pr. pri znanih siroticah (*V. tricolor*) je dognano, da se ne morejo same oploditi. O tej vrsti vijolic trdi Darwin, da bi morale izmreti, ako bi ne bilo čmerljev, kateri oplodo posredijo.

Malo pozneje se prikaže poleg dišeče vijolice njej podobna pasja vijolica (*V. canina*). A ta pogreša prijetne vonjave ter zgoraj omenjenih zaplo-
dujočih se odcepkov in kremplje spodnjega venčevega lista je vselej belkast ali rumenkast; pri dišeči vijolici pa ima vedno isto barvo, kakor venec. Po teh znakih se lahko loči pasja vijolica od dišeče.

Dišeča vijolica je zares lepa cvetica. Priljubljena je zlasti zavoljo svoje vonjave in zato, ker bolj v nenavadnem času cveti. Zaradi teh njenih prednosti zasaja se na vrte. Goji se pa tudi po cvetičnicah, kjer od meseca oktobra naprej vso zimo cveti. Nekteri vrtnarji izrejajo iz grmičev takozvana vijolična drevesca; to pa s tem, da pristrizujejo nekaj let zaporodoma grmiču mladike in mu odščipujejo cvetne popke. Pri taki strežbi se korenika kviško vzdigne in iz grmiča zraste ped visoko drevesce s trdnim deblom in košatim vrhom, po vsem podobno pravemu drevesu. Drevesca dajo potem vsake leto veliko vijolic.

Iz vijoličnega cveta (venčevih listov) pripravljajo vijolični sirup, temno modro barvo, s katero barvajo sladjarji nekatere vrste svojih sladin; dobiva se pa tudi dišeče etherično olje, koje porabijo parfumarji v pripravo dragih parfumov. V koreninah in rhizomu so našli chemiki neko posebno, ostro tvarino, imenovavši jo „violin“. Zaradi zdravilne moči, katera se je violinu pripisovala, rabili so poprej podzemeljske dele vijolice v zdravila. Leunis n. pr. pripoveduje, da so s tem zdravilom zdravniki odpravili cesarju Maksimilijanu mnogo drobnih mehurnih kamenčkov.

V Grkih je vijolica še bolj priljubljena kakor pri nas. Ravnokatkar navedeni autor trdi, da v Grkiji skoraj ni vrta, kjer bi ne imela vijolica svojega mesta. V tamošnjem toplem podnebjju pa že cveti meseca januarja in sicer na prostem in je znamenje prebudivše se narave, kakor pri nas Slovencih trobentica.

Spisal Ivan Koprivnik.

Hiša.

Učni poskus za I. oziroma II. šol. leto.

Imenujte reči!

Otroci! poznate li reč, katero vi, razven starišev, bratov in sester na svetu naj rajše imate — katero vi naj bolj ljubite? Nobeden tega ne ugane, ker

še na to nobeden mislil ni! Vam hočem pomagati. Je že res da imajo otroci igrače, bukvice in tablice radi, a teh reči še nimate naj rajše! Ko bi jaz danes komu rekel: ti danes te reči videl ne bodeš, bi bil žalosten. Ko bi pa se zgodila nesreča, da bi jo nikoli več ne videli, gotovo bi se vsak milo nad to izgubo razjokal. Ta nam zelo ljuba reč je — domača hiša.

Kdo ima to naj rajše? —*) Pa zakaj, to se hočemo danes učiti.

Učitelj pokaže podobo ali model in začne vprašaje popis razvijati.

Hiša ima štiri glavne zide, ali stene: sprednji, zadnji in dva končna zida. — Glavni zidi imajo okna in vrata. — Vrh zidov je streha. — Iz česa so zidi? — Iz česa pa stene? — Kaj imajo zidi in stene? — Zakaj so nam okna in vrata? — Kaj imajo okna? — Iz česa je streha? — In s čim je pokrita? — S čim še morajo strehe pokrite biti? — Kdo naredi rušt? — Opeko, skodlje, šibro? — Kdo in s čim pokrije slamnate strehe? — Zakaj je hiši streha? — Zakaj dimnik? — V zemlji ima hiša podstavo. — Ponova!

Dalje zopet prašaje.

Hiša je v več delov predeljena, ti so: lopa, sobe, kuhinja, jedilna shramba, dile in klet. —

Male hiše imenujemo bajte (koče). Kdaj smo radi v hiši? Kadar dežuje, sneži, po noči. Kaj bi se zgodilo, ako bi morali po dežu na mokri zemlji spati? Ako bi po zimi ne imeli hiše, bi zmrznili, tedaj umrli. Hiša je potrebna. V njej smo ali v njej stanujemo. Hiša je stanovanje. Kdo stanuje v vaši hiši? — Kdo v vaši? — Oče, mati, otroci, hlapci, dekcle, ki skupaj stanujejo, skupaj delajo, skupaj jedo, imenujejo se z jedno besedo družina. Kdo je v vaši družini? Po mestih, kjer je mnogo ljudi, stanuje po več družin v edni hiši. Tiste hiše morajo toraj večje biti. Stavijo pa jih tako, da so izbe edna nad drugo. (Podoba.) Dva stropa — dvostropa kiša itd. Take hiše so visoke. V visoke hiše rado trešči. In hiša bi pogorela, ako bi ne imela železnega droga na strehi, ki navpik moli. Ta zabrani, da ne trešči. Imenuje se strelodod.

Vsaka hiša, naj bo velika ali mala, stane tiste, ki jo postavijo veliko truda, skrbi in denarja. — Kako pa se stavi hiša? Najpoprej se mora preskrbeti prostor, kjer bo hiša stala, (stavben prostor). — Potem se naredi hišni načrt ali obris hiše, katerega nariše stavbeni mojster. — Po njem se skoplje zemlja na dolgo in široko, kamor se za temelj ali podstavo kamenje deva in vzdiguje. — Oče so pustili skopati že tudi štepih, iz katerega se dobiva za zidanje tako potrebna voda. — Navozili so tudi kamenja, opeke, apna in peska. — Nakupili veliko lesa in ga spravili na vrt. — Vse je priredjeno.

Zidarji pridejo in zidajo po obrisu, — tolčejo kamenje, merijo in ometavajo. — Tesarji na vrtu tešejo, žagajo in dolbejo. — Na dozidano zidovje potegujejo bruna, ter jih zbivajo v rušt. — Kedar je vse dodelano, se na šop postavi smrečica z banderei in cveticami v znamenje hvaležnosti, da se je nevarno delo brez nesreče storilo. — Streha se pokrije. — Zidarji ometujejo z malto zid, ga gladijo in belijo. — Mizar polaga tlak ali pod, — izdeluje vrata in okna. — Šipar vrezuje v okna šipe. — Ključavničar nabiva ključavnice in

*) Pomišljaji nadomestujejo imena učencev ali pa uprašanj, katera se otrokom staviti imajo pred, ali po razlaganju.

stekla. Hiša se zapre, ter ključ odda gospodarju. — Koliko rokodelcev je bilo potreba!? —

Hišni gospodar povabi rokodelce in vse delalce, ki so pomagali pri stavbi hiše na kupico vina. Mojster napije gospodarju, da bi dolgo zdrav in vesel v ti novi hiši stanoval, katera naj bi stala trdno mnogo mnogo let!

„Na zdravje!“ trknejo vsi z kupicami. — Vsi so dobre volje! Imajo pa tudi vzrok veseli biti, ker pri stavljenju hiše je dosti reči, ki ovirajo delo. Tudi se je že dosti nesreč prigodilo, da je padel kdo iz rušta in si kaj zlomil ali pa je bil takoj mrtev in še več takih nesreč.

Iz česa se hiše stavijo? — Iz česa še? — Prve imenujemo zidane, druge lesene. —

Hiša se zbeli zunaj in znotraj. — S čim? — Po nji se vse pomije! — Stariši z družino se selijo v njo. —

Kako zdravo in veselo je bivati v snažni hiši! — Kako nezdravo in dolgočasno pa je v nesnažni! — Kako pa pomagajo tudi otroci, da hiša snažna ostane? —

Hiša pa ni vedno nova! Njo razdevajo razni sovražniki. Streho moči dež in sneg. — Solnce jo suši in peče! — Toča jo razbija, — mraz razzebuje — Les razjedavajo črvi; — podgane in miši razkopavajo in glodajo zid in les. — Tudi hudobni otroci veliko škode naredé! — Stariši morajo vedno skrbeti za popravljanje hiše.

Najhujši hišni sovražnik pa je potres in ogenj, katera znata v malem času uničiti vse, kar so si stariši tako težko postavili. — Skoz male in hudobne otroke največkrat ogenj nastane, če se z njim igrajo. — Varujte se takih reči! — (Pripoved: Iskra iz „Začetnice.“)

Zakaj pa imajo otroci in vsak odrasčen svojo domačo hišo tako radi?

Zato, ker v nji prebivajo ljubi stariši, kateri za vas tako skrbé. — V domači hiši ste bili rojeni, — v hiši so vas mati zibali in vam pesmice peli, — pripovedovali pripovedi in vas hoditi in moliti učili. —

Kako veselje imajo stariši s pridnimi otroci! — Kolikokrat so mati jokali nad vami, ako ste bili bolni, ali pa neubogljivi! — Če na vse to pomislite, morate ljubiti stariše, morate ljubiti hišo, v kateri ste uživali toliko dobrot.

Da se boste vedno spominjali vašega doma, naučil vas bodem pesem od „doma“, katero morate večkrat peti. *)

(Prilčno se tudi hiša riše.)

T. Grah.

Narodno blago.

XXIII.

Čarovnik.

(Narodna pravljica iz ptujskega okraja.)

I.

Neki oče je imel tri sine, kateri so z očetom vred na domu stradali, ker niso nikakega rokodelstva znali.

*) Primerno pesem na sekirce postavljeno priobčimo prilčno.

Nekega dne jim reče oče:

„Idite po svetu, naučite se rokodelstva, ali si pa na drug pošten način denarja prislužite, ker jaz vas ne morem več rediti. Močni ste dovolj, za potnico vam pa še dam očetov blagoslov in edin kolač kruha, ktereга si razdelite, ali pa v kaki senci bratovsko povžijte!“

Bratje se na pot napravijo in kar drugi dan odrinejo.

Na potu se pogovarjajo kam naj bi se obrnili; ko pridejo do lipe, od ktere so šli trije poti; eden proti jugu, drugi proti večeru in tretji proti severju. Pod to lipo se vsedejo, kolač razrežejo, ter se pogovorijo, kam se bo kateri obrnil. —

France, starejši, pravi da gre proti jugu, Anton proti severju in Šimon mlajši gre proti večeru.

Ko že nekoliko časa potujejo, prijezdi neki gospod do Franceta, ter ga vpraša, če hoče iti v njegovo službo.

„Zakaj pa ne“, pravi France „saj si ravno službe iščem“.

„Znaš pisati in brati?“

„Za silo znam pisati in brati“, pravi France, ker je mislil da se bo s tem gospodu prikupil. A ta mu kratko odgovori: „Tedad nisi za mojo službo“, ter jezdi dalje. Prišedši do Antona ga ravno tako vpraša; ker je pa tudi ta vedel pisati in brati, tudi njega ni znal rabiti; jezdi tedaj proti Šimonu.

Šimon dasiravno najmlajši, bil je vendar najumnejši. On je ta govor za grmom poslušal, ter ni mogel razumeti, zakaj gospod takega noče, kateri je količkaj učen. Ko tedaj gospod do njega prijezdi, ter ga ravno to vpraša, mu brez pomišljanja odgovori, da mu že od nekdaj ni uk dišal, in se tudi nič naučil ni, tem manj pisati ali brati.

Gospod mu veli iti z njim in Šimon je stopil pri njem v službo, ktera tudi ni bila težka, ker moral je samo za kavo in smodke skrbeti, ter hišo pometati; ako je potem še druga majhna opravila naredil si je čas preganjal, kakor je vedel in znal. Za ves ta trud je pa imel zelo dobro plačilo.

Čez dve leti reče gospod, da bo šel potovat, naj toraj hišo lepo opravlja, ker ga celih 6 let ne bo nazaj; posebno naj pa pazi na njegovo knjižnico.

„Kapa kosmata“, si misli Šimon, v teh knjigah že mora nekaj tičati, ker jih je gospod vedno prebiral; ravno dobro da sem ga nalagal, da ne znam brati, ker zdaj si bom vsaj lahko dolgi čas preganjal. In kako mi je pripovedal jih pregledovati“.

Komaj toraj gospod pete odmakne, je že Šimon knjigo za knjigo iz omare jemal in prebiral. Zdaj se je še le prepričal kaj je njegov gospod, ker knjige so bile same čarovne.

„Križani bog“ je vskliknil, to je ja sam živi koloman!“ No, tega pa ne boš bral Šimen, ker krščen si, tvoja pokojna mati bi se v grobu obrnola, ko bi zvedela, da hočeš biti čarovnik in take knjige bereš“.

Vrgel jih je tedaj nazaj. A dolčas je oče vse hudobije, — pravi pregovor — zategadelj je tudi čez nekaj tednov Šimon ta „koloman“ zopet v roke vzel, ter začel srkati med hudičeve čarobnosti. Začel se je tedaj učiti in v štirih letih je že tako čaral, da ni nič delal, ampak da si je celo meso, vino

in druge jedi in pijače na mizo pričaral. Med tem je imel tako veselje, da se je učenja še bolj prijel, ter se skoraj toliko naučil kot je gospod sam vedel.

Ko je šest let minulo, pride gospod zopet na dom, ter najprej svoje čarobne knjige pregleda. Ker pa niso več tako ležale, kakor jih je pustil, vpraša Šimona kaj je z knjigami opraviti imel.

„O vaše lepe debele knjige so gotovo veliko denarja veljale; škoda bi jih tedaj bilo ako bi v prahu segnile, zatoraj sem se jih usmilil, ter jih večkrat opral;“ odgovori z največo nedolžnostjo Šimon, ter taki obraz napravi, ko bi ne znal do pet šteti. Gospod mu je toraj verjel, vendar se mu ni tako vse verjetno zdelo, zatoraj je začel bolj na njega paziti.

Zdaj ostane še dve leti doma. Potem se je pripravil na odhod in je obljubil, da pride čez dve leti gotovo zopet domov. Naroči mu tudi sedaj vse dobro opravljati.

Ko je gospod odišel, se Šimon zopet pridno učenja poprime in v kratkem je čaral da je bilo kaj.

Čez dve leti pride gospod zopet na dom. Šimon gre k njemu, ter mu reče:

„Kakor sami veste sem vam že dvanajst let služil, zategadelj bi tudi že rad svoje domače videl. Prosim vas toraj, dajte mi plačilo od teh let in ako se mi doma ne dopada, pridem čez nekoliko časa zopet k vam služiti.“

Dasiravno nerad, mu vendar gospod dovoli, ter mu da tri tisoč goldinarjev za vseh dvanajst let. Šimon se za vse zahvali, ter gre z veseljem domu.

(Konec sledi.)

Književna poročila.

„Začetnica in prvo berilo“, spisana po zaslužnem in odlikovanem c. kr. učitelju v Mariboru, šteje 60, oziroma 99, s slovniškim dodatkom vred 105 strani. Zvunanja oblika jej je po mojem mnenju nekoliko preobsežna za majhne otroške ročice in tesne žepe, v koje bi jo začetniki, zlasti o slabem vremenu in o mrzlih dneh kaj radi potlačili, da bi lažje svoje premrle roke za obleko skrili. Sicer niznana Heinrichova „Schreib-Lese-Fibel“ nič manjša, a vendar so se odločili gg. Razingar in Žumer, pa Praprotnik za manjšo priročnejšo obliko, v katerih „Abecednikih“ po 80 strani, pa niso zato nič krajše vrste, še celo daljše so za 0.5 cm. = 10.5 cm. Listi v „Začetnici“ so dolgi 21 cm., široki 13.5 cm. = 283.5 cm², tiskana ploskev pa obsega po dolgem le 16.5 cm., po širokem pa 10 cm. = 165 cm²; za njo dali bi se tedaj do 2 cm. krajši in za 1 cm. ožji listi porabiti, brez da bi bilo treba vrste tiska krajšati ali njih število krčiti. Ploskev knjige zmanjšala bi se na taki način skoraj za polovico dm². Ako bi se pa celo novi tisk za njo osnoval, potem bi bilo želeci, da bi bil ta večji tudi še od 37. do 60. strani naprej, od tod do konca pa da bi bila večina berilnih vaj z razločnejšimi črkami od sedanjih tiskana. Samo ob sebi se razume, da velja to tudi za „Slovniški dodatek“, kajti, da se rabi že v začetnici, oziroma v prvem berilu tako droben

tisk, kakor v četrtem berilu, ne moremo odobravati z ozirom na nevajeno oko prvencev, drugo- in tretjeletnikov. Treba bo tedaj ta tisk prej ko prej s primernejšim zamenjati.

Nadalje bi bilo želeti, da se že pri prihodnjem novem natisu poleg 11. berilea še nekaj primernih berilnih vaj (n. pr. 36. stran), zlasti pesen in pesmic, s pisnimi črkami natisne.

Mnogokrat izražena želja dotičnih učiteljev in učiteljic je tudi, da bi se „Začetnica“ posebej in „Prvo berilo“ s „Slovenskim dodatkom“ (zadnje nekaj pomnoženo) pa zopet v posebnej knjigi po mogoče nizkeji ceni izdajali. Prvenec, ki še večkrat ne ve, da se knjiga ne da oprati, kakor vmazana srajca, da se ne da zakrpati, kakor rokav na jopiču; prvenec, začetnik naj bi prvo svojo knjigo 2, 3 leta celo in čisto ohranil! kaj še? — Še dobro, če knjižica v rokah tako živahne stvari eno leto zdrži! Do zamazane, raztrgane knjige tudi nima več otrok tistega veselja, zato se ne uči več tako rad iz nje; čestokrat se je celo sramuje, — Kak vesel bi bil sedaj začetnik, prestopivši v višji razdelek, ozir. razred, ako bi smel svojo obrabljeno „Začetnico“ odložiti, pa si mesto nje kupiti novo „Prvo berilo“. No, ta ponos! Vsega prenovljenega se bo čutil ter z novo gorečnostjo poprijel se bo uka na višje stopinji. Že malo izkušen — varoval bo to drugo svojo knjigo bolj, da ga ne bodo več dražili njegovi Koliko je moral Martinek zaradi nesrečne svoje začetnice od svojih domačih prestat, kadar se je v pričo njih iz nje učil, ker, no, ker je bila, odkar jo je njegov 3letni bratec Tonček v pest dobil, že izdelana, kakor kaka stara pratika.

In reci, dragi čitatelj, kar hočeš: kmali v začetku 24 kr. (poprej celo 30 kr.) za „Začetnico“, 8 kr. (poprej 10 kr.) za prvo računico in kakih 8 kr. za tablico = 40 kr. (poprej do 50 kr.) izdati za jednega otroka je za marsikatero roditelje že občutljivi strošek, in jako bi se takim ustreglo, ako bi se za prvence cenejše knjige izdajale. Pa bo kdo ugovarjal, češ, saj dobé revni šolarji ubožne knjige brezplačno! Dobé jih, dobé, — a kaj je 6 „Začetnic“ in 5 „Prvih računic“ za 72 novincev, izmed katerih je žalibože polovica siromašnih! Siromaštvo je krivo, da je na mojem zavodu še zdaj h koncu februarja nekaj otrok, ki nimajo vseh potrebnih knjig, — — in mislim, da je takih šol več.

Pred meno leže razne slovenske in slovanske začetnice; izmed zadnjih ima „Bukvar i prva čitanka za srbska učilišta — e. kr. nabavništvo šk. knj. v Beču — 16 novč. — 1876“ prav ročno obliko. „Hrvatska početnica za pučke učione“ — 25 novč. — od istega leta odlikuje se poleg lične svoje oblike še po zalih ilustracijah, ki jo kinčajo. Dalej imajo Hrvacije početnico: „Dio prvi. Za prvo poluletje I. razreda“ za 15 kr. in „Dio drugi. Za drugo poluletje I. razreda“ za 12 kr. — tedaj začetnico celó v dveh knjigah! To je napredek, sad združenega delovanja vrlih hrvatskih padagogov.

Vsakemu otroku dopadajo se slike, zato je privoščiti prvencem začetnice in prvega berila s primernimi, če tudi le redkimi podobami. Za „Drugo berilo“ itd. bi jih ne priporočal. — Pa kje dobiti takih dovršenih podobic za naši omenjeni knjigi? Slavni naš pesnik Stritar preskrbel nam jih je menda nehoté, le prelistkaj njegov „Zvon“ od l. 1879! Tam se nahaja na str. 25:

„Angelj varuh“, risan po domačem umetniku Ivan Šubic-u: Mali hlačar pelje svojega še manjšega brata srajčnika po ozkejši poti prek potoka držačev brvi, ob kateri konci preži že kača na nju, a angelj ju spremlja varuje z razprtimi rokama. — „Prve cvetice“ na str. 121. „Prvo jabelko“ s pogovorom med materjo in detetom na str. 241. — „Po zimski šoli“ s pesnijo na strani 353. — „Nedolžno veselje“ na str. 57. — „Pri pastirskem ognju“ s pesnijo na str. 209. — „Za pečjo na str. 201. — „Zaobljubljeno dete“ na str. 265. — V „Zvonu“ od l. 1878: „Na materinem grobu“; „Ubežni kralj“. — Se ve, da bi stala potem dotična knjiga male krajcerje več, a veselje, ki bi ga pri tem mladina trajno občutila, vredno je tudi nekaj, ko bi se tudi gojitev boljšega okusa po dovršenih podobah pri tem ne jemala v poštev.

V znanej „Schreib-Lese-Fibel“ od Ambros-a porabljene ste tudi notranji strani platnic in sicer v predočevanje številnih podob s pikami, pisnimi in tiskanimi številkami in sicer na prvi od 1—10, na drugi od 11—20. Znano je, kake težave dela poduk v računstvu učiteljem sploh, posebej pa onim med začetniki v I. razredu! Koliko truda prizadene, preden da si šolarji dotične številne podobe v glavo utisnejo, a brez tega je ves dalni poduk brez pravega uspeha; zato je umestno, ako se šolarjem na prvi stopnji tudi v začetnici prilika ponudi si one podobe, zlasti od 1—10 vedno bolj utrditi. A jaz si mislim to malo drugače, nego pedagog Ambros, namreč tako-le: Na notranjo stran zadnje platnice naj bi bila prilepljena po mogočnosti velika podoba urinega kazala z malim in velikim kazalcem, prvi kaže na 1, drugi na 12. — Številne podobe od 1—12 na onem kazalu naj bi bile sestavljene iz pik, kakoršne so v „Prvi računici“. Enaka podoba urinega kazala naj bi bila tudi na notranji strani zadnje platnice v „Prvem berilu“, a dotične številne podobe naj bi kazale tukaj arabske številke. Ker ima vsak otrok do ure kakor tudi do njene, če tudi še tako priproste podobe, veliko veselje, zato se je ne naveliča tako hitro; taka podoba v začetnici bila bi tedaj za začetnike jako mikavna ter bi znala biti izdatno sredstvo v pospeševanje početnega računstva pri naših prvencih s začetnico oziroma „Prvim berilom“. — Nadjam se, da nisem s svojimi zgoraj navedenimi nazori osamljen. Kdor je mojih misli, naj se oglasi, če ne v „Popotniku“, pa vsaj v dotičnem učiteljskem društvu ter v bližnjih uradnih učiteljskih konferencah.

Fr. J k.

Dopisi.

Iz Dunaja. (Izvirni dopis.) „Govori se o slovanski vzajemnosti! V čem ima vzlasti zaležati? Znabiti le v politiki? Naša česka javnost je že davno podala dokaze, da ne išče fakt te javnosti le v dunajskem parlamentu, a da jih išče naravnost v osebnih stikih s pobratimi slovanskimi. „Sbornik slovanský“, nektera čisla „Poesie svetove“, „Kvety s polskych luhu“ prevodi iz Turgenjeva in mnogo in mnogo drugega literarnega, gledališni vlaki, zbori naših lekarjev in prirodopiscev so temu dokazi. In mi slovanski učitelji zavedeni in slovansko

čuteči ne imeli bi z ničim prispevati k tako velikim ideam? Ali imeli bi prispevati nezadostno? A praša ravno se o tem, kako pomagati z našega učiteljskega stališča tej vzajemnosti na noge. Način je dvojno možen: Izsledovati dopisatelje za naše liste med pobratskimi narodi in v domačih krogih pojedince iz našega stanu, da bi brigajoči se za slovanske jezike zajemati pomogli bogastvo iz vira vede ostalih slovanskih bratov. Vtelesiti prve pomisli ni težko, ker je med Polaki, Rusi, Hrvati in Slovenci in drugimi v istini mnogo nadušencev, ki bi z zadovoljstvom dokladali k našemu delu. O izvedenju druge pomisli se je deloma že „Ustredni spolek jednot učiteljskih v Čechach“ z pozivom do mladih učiteljev, da bi ne puščali učenja slovanskih jezikov iz vida. Volja bila je povsem dobra a pozabilo se je, da se s samo voljo nič ne zmore, da se z njo ničesar ne doseže, dokler ni stalne brižljivosti in priložnosti k temu, kar ima biti doseženo. Novo bodoče „društvo učiteljev“ v Pragi in predmestjih ima tudi to pomankljivost na vidu; kako daleč se dela poprime, pokaže nam povsem čas.*

Tako govori zadnja številka učiteljskega lista „Komensky“ jeden glavnih organov českega učiteljstva. In govori pač marsikomu naših slovenskih učiteljev iz srca. Vsakdo razume pravo mnenje dopisalca onega lista, ako razumeti hoče. Vsakdo sprevidi, da tu ne gre za ono politično strašilo „panslavizem“ ampak za praktično izvedenje medsobne pomoči in zaslombe. Ako hoče biti in ostati slovenski učitelj naroden, ne zadostuje mu, da to trdi, da slovensko govori, a nemško misli, se po nemških knjigah in virih uči in tako sprejema germansko mišljenje ter, kar je hujše, zanaša ga v šolo in dom. Uči naj se narodne pedagogike, te pa zamore najti le v slovanski, ker žalibog slovenske ni. Ozre naj se na sever in jug in vzhod in našel bode česar mu je potreba — sveži narodni slovanski duh; vedo, čutstva, vzgojo in poduk. Vse bode našel, a iskati mora, truditi se mora — časa in priložnosti ima dovelj.

Da se pomisel „Komenskega“ ne da na enkrat izvesti, je razvidno — zato bode pa tudi vsak misleči pravo zadel, ako se zadovolji s zvezo in soglasjem učiteljskih društev v prvo slovanskih, českih in hrvaških. Ta zveza trdna je dovolj, ako opravljajoči odbor skrbi, da se pomisli slovanskih bratov izvedejo tudi pri nas ali vsaj izvedo in razširijo, da se naše težnje čutijo tudi tam. Koliko je že storjenega, ako se izmenavajo slovenski šolski listi z českimi in hrvaškimi. Zadnje razumi pač vsak, prve razumel bode po mesečnem pridnem in pazljivem čitanju. Da je Slovenec čvrstega duha in se nauči kmalu tujih jezikov, trdili smo vedno; da bi se pa našel dopisovatelj Čehom in Hrvatom iz Kranjskega, Štajerskega in Primorskega (vsaj po jeden) o tem pa bomo dvomili? Ko pa se to zgodi — ali nas ne bode vzvišil pogled na severne brate: kako se boré in delajo, kako trpe in zmagujejo, kako najde mali narod pravico v boju proti presilnemu nasprotniku, kako vse zaman obrekovanje, hlimba, da sila, kako pada steber za steblom oholega krivičnika, ter zida se kamen za kamnom narodno poslopje? V prepričanju, da mi bode marsikdo hvaležen, ako mu poročam, kaj se v severu godi in rodi, posebno ako donášam književne vesti, obračam se do slavnega vredništva s prošnjo, da blagovoli moje dopise vzprejemati in podpirati me v tem koristnem početju tudi dejansko t. j. da vzbuja zanimanje med učiteljstvom slovenskim zanj.)*

H. T....

V Vurbergu, 19. marca 1884. Ptujsko učiteljsko društvo je imelo 6. marejja svoj mesečni zbor, katerega se je udeleževalo 18 udov. Po prečitanju in odobrenju zadnjega zapisnika prejde se k drugi točki vzporeda. Poročevalec g. nadučitelj Robič nadaljuje svoje poročilo o kmetijskem tečaju, ter podaja načrt, po katerem naj bi se šolski vrti napravljali, da zadostujejo tirjatvam postave in pa svojemu namenu. Gospod poročevalec poudarja, da naj se šolski

*) Radi in hvaležni pričakujemo nadaljevanja! Prosimo le mnogokrat!

Vredništvo.

vrt vredi tako, da je kraju in času primeren v smislu dotične postave (§ 56) ter svojo nalogo izvrstno reši. Dal Bog da bi že skoraj imela vsaka šola svojim razmeram in potrebam primerni šolski vrt. Tretja točka „poročilo o vrtnarskem društvu“ je žalibože izostala, ker g. poročevalec ni bil navzoč. Zatim gosp. prof. Glovacki predava o prašanju: kako in kedaj naj se nabirajo rastline in kako se imajo sušiti. Gosp. profesor podaje imenitne opazke, katere mora vsak znati, ki se peča z nabiranjem in sušenjem rastlin in ki hoče imeti dobro vrejen herbarij. Da je predavanje še zanimivejše, pokazal je g. prof. vse na pristnih rastlinah. Hvala mu za njegov trud. Kot odposlanca za letošnji zbor štaj. učiteljske zveze se izvolita gg. Robič in Weinhardt. G. Porekar poroča, da je učiteljica gospa Poljanec društveni knjižnici podarila več knjig in šolskih časopisov, za kar se ji društvo najpristrčniše zahvaljuje. Nadalje g. Poreker nasvetuje, naj bi učitelji marljivo nabirali narodno blago; pesni in pravljice, ter njih o svojem času poslali gosp. prof. Hubadu v Ptuj, da jih uredi in izda.

Matija Kolarič.

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] podaril je šolski občini Ostrožno brdo 200 fl. za zgradbo šolskega poslopja.

[Cesarjevič Rudolfovo sadjerejsko društvo] za spodnji Štajer bode imelo v četrtek 27. marca občni zbor pri št. Jurju na južni železnici, h kateremu p. n. društvenike uljudno vabi odbor.

[Učiteljem Ljubljanskim] na mestnih šolah je deželni šolski svet kranjski 13. dan t. m. imenoval vse dosedanje mestne podučitelje, ki so tako postali učitelji prvega, oziroma drugega razreda. Od zunanjih prosilcev ni nikdo bil imenovan.

[Plača ljudskih učiteljev in učiteljic v Belgiji] razredjena je po novi postavi v 8 razredov. V Bruselj-u iznaša najnižja plača I. razreda za učitelje 3200 frankov (1280 gl.) najviša pa 4600 frk. (1840 gl.); za učiteljice pa je najnižja plača 3000 frk. (1200 gl.), najviša 4200 frk. (1580 gl.) V II. razredu, v katerega so uvrstena vsa mesta, ki štejejo čez 50.000 prebivalcev, je najnižja plača 2200 frk., oziroma 2000 frk. in najvišja 4300 frk. ozir. 3000 fr. V 8. razredu je najmanjša plača 1200 fr. oziroma 1000 fr., največja pa 1800 fr. oziroma 1200 frk.

[Prebivalstvo v Trstu.] Leta 1758 se je v Trstu prvikrat ljudstvo štelo in našlo se je 6424 prebivalcev. In zdaj čez 125 let? Zdaj šteje Trst z okolico čez 130.000, mesto brez okoličanov nekako 75.000 stanovnikov.

[Ženska — profesorica.] Gospa Kovalevskaja, Rusinja, prevzela je nedavno stolicu matematike na vseučilišču v Stockholmu na Švedskem. Stockholmsko vseučilišče je nedavno osnovano, a v njem predavajo najboljše moči.

[Nov kanal], ki bi vezal baltiško in severno morje, je v načrtu gotov, kakor se javlja iz Berolina. Ta kanal bil bi 98 kilometrov dolg, 9 metrov globok, širok pa tako, da bi lahko dve veliki ladiji pluli druga mimo druge. Prekop pričel bi ob Labi, nadaljeval se preko Rendsburga in bi pri Holtenu-u imel svoj konec v Kielskem zalivu.

Vabilo k društvenemu zborovanju ptujskega učit. društva dne 3. aprila t. l. ob 10. uri dopoldne v okoliški šoli. Vzporod. 1. Zapisnik in dopisi; 2. Poročilo g. Grebeneca; 3. Poročilo g. Robiča (nadaljevanje); 4. Koledar in štetje časa, predava g. profesor Glovacki; 5. Nasveti. K obilnej udeležbi vabi odbor.

Vabilo. Celjsko učiteljsko društvo ima dne 3. aprila t. l. svoj redni mesečni zbor. K obilni udeležbi uljudno vabi odbor.